

Таким чином, для створення системи підтримки концепції збалансованості розвитку території необхідно:

- конкретно визначити характер диспропорцій структури територій регіону і міста у кількісних показниках;
- провести розрахунки фактичної щільності забудови адміністративних районів та території, що не використовуються, у співвідношенні її з питомою кількістю нормованих і фактично необхідних зелених насаджень;
- збалансувати засобами планових заходів забезпечення зеленими насадженнями районів для створення врівноваженої системи озеленених територій, враховуючи місцеві фактори впливу.

1.Онищук Г.І. Проблеми розвитку міського комплексу України: теорія і практика. – К.: Науковий світ, 2002. – 506 с.

2.Осітнянко А.П. Оптимізація управління територіальним розвитком міста: Дис. .... д-ра техн. наук. – К.: КНУБА, 2002. – 366 с.

3.Ступень М.Г., Гулько Р.Й., Залуцький І.Р. Оцінка земель. – Львів, 2006. – 308 с.

4.Кришталь Т.М. Територіальна організація міського комплексу (на прикладі житлово-комунального господарства): Дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01. – К., 2004. – 243 с.

Отримано 29.01.2009

УДК 725.39

О.М.ДУДКА

Харківська національна академія міського господарства

АРХІТЕКТУРНІ «ПАПЕРОВІ» КОНКУРСИ 20-30 років ХХ ст. ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ НОВІТНІХ АРХІТЕКТУРНИХ ІДЕЙ

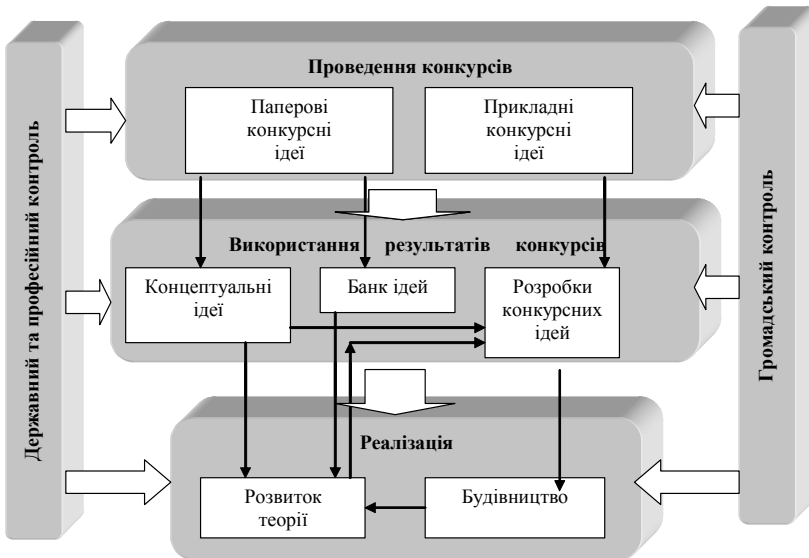
Розглядаються організаційно-методичні та програмні особливості архітектурних „паперових” конкурсів та їх вплив на формування новаторської теорії і практики.

Одним із найяскравіших явищ у вітчизняній архітектурі 1920-1930 рр. були так звані „паперові” конкурси. При їх організації не передбачалась реалізація проектів, метою була фіксація у вигляді архітектурних образів революційних художніх ідей, творчих концепцій. Такі проекти були зазвичай за межами технічних і економічних можливостей реалізації, але їх вплив на тогочасну проектну практику важко переоцінити. А деякі з концептуальних розробок не втрачають свого новаторства і в умовах архітектури ХХІ ст. У сучасній архітектурній практиці спостерігається відродження форм конструктивізму. Причому, що дуже важливо, архітектори-практики цікавляться саме «паперовою» спадщиною 20-30-х років ХХ ст. [1].

Це може бути пов'язано з тим, що простий мінімалізм конкурсних робіт архітекторів-конструктивістів 20-30-х років нині затребуваний

саме через свою лаконічність і чіткість задумів. Також завжди мали велике значення функціональні елементи. Розвиток, переосмислення й трансформація «паперових» ідей в сучасній архітектурній практиці є вшанованою спадщиною та надихаючою силою для реального проектування.

«Паперових» архітекторів можна назвати пророками нової архітектури. Вони перебувають іноді за гранню суспільного розуміння сутності архітектури. Їхні творчі здобутки мають іншу основу в порівнянні з тією, до якої ми звикли. Головне в ній – нове подання простору, нове світовідчуття, продиктоване індивідуальністю архітектора. Паперове проектування для архітектора – це спосіб максимально використати ідеї й теоретичні наробітки, не звертаючи уваги на обмеження матеріального характеру [2]. Воно є можливістю розкрити свій світогляд, творчу манеру, тим самим вступаючи в полеміку з архітекторами всього світу. Паперове проектування – це спроба створення ідеального образу. Проектні рішення, що будуть застосовані в реальному проектуванні, неминуче трансформуються (рисунок).

У 20-30-х роках ХХ ст. „паперова” архітектура одержала великий розвиток у зв’язку зі зміною соціально-економічної й політичної ситуації в країні. Саме цей період визначився в архітектурі бурхливим розвитком творчих архітектурних ідей. В ці роки було створено безліч

архітектурних майстерень й організацій (ВХУТЕМАС, АСНОВА, ОСА та ін.). У той час участь у конкурсах була єдиною можливістю самовираження. В конкурсних „паперових” малюнках архітектура була образною, поетичною й романтичною, на відміну від реальної архітектури. В творчих ідеях архітекторів-конструктивістів зв'язувала боротьба за новітню ідеологію. Будівлі та споруди «паперовців» були на порядок нижче, ніж їх конкурсні проекти. Відбувалося це тому, що в реальному проектуванні завжди існували серйозні обмеження для втілення творчих ідей. У 1920-1930 рр. особливо гострим було протиріччя між грандіозними проектами і реально споруджуваними об'єктами, більш економічними та індустріалізованими.

Архітектори-«паперовці» 20-30-х років ХХ ст. займалися концептуальними ідеями проектування міського середовища або архітектурного об'єкту. Саме це дуже відрізняло радянську архітектуру від західноєвропейської архітектури, де панував функціоналізм. Архітектори-конструктивісти пропонували новий альтернативний спосіб розвитку архітектури, намагаючись створити нову реальність, романтичну й світлу, відмінну від того середовища, в якому вони жили й творили. Керівництвом країни пропонувалися ідеї соціального міфу, прогресу, світлого майбутнього, і архітектори проектували будинки-комуни, театри масових дійств, зали суспільних зборів, палаци культури для нової радянської молоді. З перших років існування нової радянської архітектури в творчих роботах багатьох архітекторів (таких як брати Весніни, К.Мельников, І.Леонідов [4]) можна було визначити спрямованість у майбутнє, на що значною мірою вплинули корінні соціальні перетворення в країні. Саме в цей період дуже гостро сприймаються протиріччя нового стилю життя й старих архітектурних форм. Архітектори того часу приділяють велику увагу перспективним проблемам [3]. Для деяких з них участь в конкурсах була своєрідним полігоном для неперервного розвитку творчої особистості [4]. Так, видатний український архітектор П.Ф.Альошин за 48 років творчої діяльності взяв участь в 15 творчих конкурсах (серед найважливіших – конкурси на проект театру в Ростові на Дону, Палацу уряду в Харкові, відбудові Хрещатики тощо).

В «паперовій» архітектурі дуже важливе партнерство. Однотимці можуть разом створювати нову оригінальну концепцію, доповнюючи й корегуючи один одного на рівних умовах, що є потужним творчим стимулом. Конкурсні творчі проекти архітекторів-«паперовців» публікували в журналах, і це теж було, безсумнівно, додатковим стимулом для творчості [4]. Саме в цих творчих ідеях явно прочитується прагнення до простоти архітектурного об'єму, що легко пояснюється інду-

стріальним способом зведення будівель і споруд з виключенням всіх нефункціональних елементів.

У сучасній архітектурі тягу до мінімалізму можна пояснити бажанням архітекторів створити образ будинку одним штрихом, що говорить про професіоналізм майстра. Одна, вдало знайдена лінія, своєю точністю може розкрити ідейний образ архітектурної споруди, який буде набагато більш виразним, ніж складна композиція, що містить безліч ліній або об'ємів. Освоївши художні засоби й можливості створення простої форми, сучасні архітектори вже майже не користуються іншими виразними засобами.

У проектах і будівлях сучасних архітекторів можна спостерігати активне використання прототипів архітектури конструктивізму. Західні архітектори проявляють до них великий інтерес. Ідейний образ фасаду може нагадувати складну математичну модель (геометричну композицію), де сам об'єм будівлі побудовано за допомогою простих геометричних тіл з перпендикулярним врізанням один в одного. Синтез архітектури, живопису й скульптури, що вийшов з ідей архітекторів 20-30 років ХХ ст., з'єднуючись з рисами сучасної архітектури, дозволяє створювати будинки-експонати. Наприклад, Центр сучасного мистецтва в Цинциннаті (архітектор Захи Хасид). Можна сказати, що реальні сучасні будівлі менш метафоричні, чим споруди конструктивізму, але більш образні. Зараз архітектори набагато сміливіше «грають» архітектурними формами, створюючи немислимі композиції фасадів й планів. Сучасний архітектор не має потреби „зашифровувати” творчу емоцію, сьогодні він може реально втілити всі почуття в матеріалі, бо складно уявити собі, чого ж не можна побудувати при найширших можливостях нинішньої технічної думки.

«Паперові» ідеї можуть надихати архітектора-творця будь-якої митті, особливо коли йдеться про творчий пошук образної ідеї. Наприклад, Френк О. Гери, читаючи лекції з проблем архітектури, часто проробляє наступне: він декількома рухами бгає аркуш звичайного білого паперу й кидає його на стіл. Він вважає, що форма м'ятого паперу – це готова архітектурна форма, в якій тільки залишилося грамотно прорахувати конструкції. Конкурсне архітектурне проектування допомагає абстрагуватися від одноманітної дійсності теперішнього часу. Конкурсні роботи, виконані на високому рівні, надихають архітекторів на втілення в матеріалі «паперових» ідей [6]. Основна мета конкурсів – вразити уяву новітніми концептуальними ідеями та виявити величезний потенціал творчого мислення. Багато архітекторів вважають, що для відродження „паперового” проектування неодмінно потрібна якась криза, пов'язана з неможливістю реалізації проектів.

Таким чином, сучасні «паперові» архітектурні проекти, як і конкурсні проекти архітекторів-„паперовців” 20-30 років минулого століття, частіше не призначені для реалізації, тому що виконують дослідницьку функцію, але, без сумніву, мають велике значення для поставлення нових концептуальних питань формування архітектурного середовища [5]. Інтенсивне генерування формоутворювання ідей та пошук нових образів в періоди проведення різноманітних архітектурних конкурсів приводить до того, що за короткий строк з'являється стільки нових творчих задумів, що їх кількість значно перевищує можливості реалізації. У такій ситуації конкурси відіграють визначну роль „архіву ідей” для майбутнього.

1.Салтыков А. "Халтура-тік": Кінець футуризму або початок майбутнього? // Project international. – 2001. – №7. – С.34.

2.Хан-Магомедов С. Архитектура советского авангарда в 20-е годы. – М.: Стройиздат, 1996. – 157 с.

3.Молюкин А.Г. О конкурсе проектов здания «Дом правительства УССР» в г.Харькове // Зодчество. – 1929. – №1-2. – С.32-33.

4.Мастера советской архитектуры об архитектуре. – М.: Искусство, 1972. – 544 с.

5.Майдурова М.Д. Актуальность использования идейного и образного потенциалов „бумажной” архитектуры первой трети XX века // Архитектон. Известия вузов. – 2005. – №10. – С.23-26.

6.Программа конкурса на разработку проекта театра массового действия в городе Харькове // Советская архитектура. – 1931. – №1-3. – С.64.

Отримано 24.02.2009

УДК 628.92.924

И.Б.ДМИТРИЕВ, канд. техн. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

ОДИН ИЗ ВОПРОСОВ ОПРЕДЕЛЕНИЯ УСЛОВИЙ ИНСОЛЯЦИИ

Частичное применение архитекторами, градостроителями и санврачами при проектировании, экспертизе, согласовании и утверждении проектной документации требований действующих нормативных документов по вопросам продолжительности инсоляции приводит к массовым и нерациональным, а иногда и недопустимым, проектным решениям, основанным скорее на недопонимании, чем на знании закономерностей изменения нормируемого показателя и методов его расчёта.

Вопросам определения условий инсоляции помещений зданий и территорий посвящены многочисленные публикации. Разработка методов, в основном, была завершена в прошлом столетии. Большой вклад в разработку этих методов внесли Н.М.Гусев, Л.Л.Дашкевич, Б.А.Дунаев, А.У.Зеленко, А.Я.Штейнберг [1-5] и др. В этом сегменте